

Magyarok, románok, szerbek – Magyarcsanádon Szent István szellemében

Ahol a nemzetiségi el-
lentétek kiéleződnek, ott
mindenütt tetten érhetők
a nagypolitika törekvé-
sei, mely saját céljai ér-
dekében beavatkozik a
kisközösségek életébe,
„szükségyszerű” etnikai
szembenállást sugallva –
mondja dr. Marjanucz
László, tanszékvezető
egyetemi tanár. A ma-
gyarcsanádi születésű
történész arról kérdez-
tük: miképp lehetséges,
hogy Magyarcsanádon
mindig is harmonikusan
éltek, s mai is így élnek
egyzon helységen belül
magyarok, románok,
szerbek. A falu története
mutatja: ahol az állam-
nak a lakosság békés
egymás mellett élése az
érdeke – ott nincsenek
ily ellentétek. Tehát nem
is éleződhetnek ki.

Dr. Marjanucz László a
JATE új- és legújabb kori
magyar történelmi tanszéké-
nek tanszékvezető egyetemi
docense, a történelemtudo-
mány kandidátusa. A vele
való beszélgetés során
előttem az is körvonalázó-
dott: bár Magyarcsanád elég
későn keletkezett, nem egy
Szent István-i korú település,
lakói viszont, mondhatni,
Szent István szellemében él-
nek.

● **Az utóbbi évek egyik
fő külpolitikai jellemzője
a nemzetiségi villongások
sorozata. Ebből Magyar-
országra semmire sem szí-
várgott át – még Magyar-
csanádra sem, holott itt
többnemzetiségű a lakos-
ság. Ennek oka bizonyá-
ra történelmi előzmé-
nyekben keresendő.**

– Magyarcsanád nem jött
volna létre, ha az ország déli
részén, az ott élő etnikai,
nemzetiségi csoportok, Má-
ria Terézia uralkodása alatt
nem népesítik be azt a köz-
ség jelenlegi helyét. A Ma-
gyarcsanád elnevezést mint-
egy megkülönböztetésül kap-
ta a falu a Marostól délre, a
Bánságban lévő, Német-,
Szerb, Ráccsanád települé-
sekhez képest. Ezeket a
többségi lakosságot alkotók
után nevezték el így.

● **Magyarcsanádon
eszerint a magyarok vol-
tak többségben?**

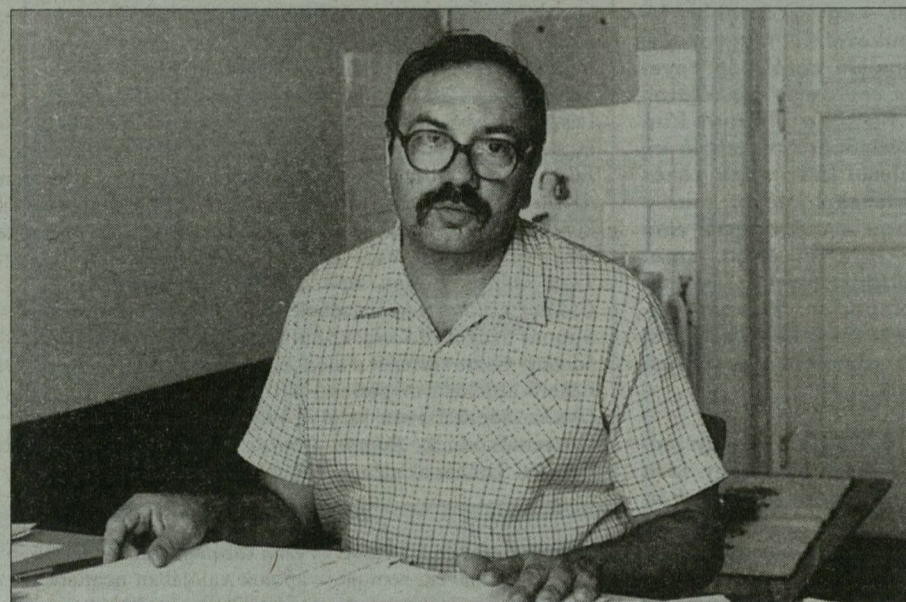
– Nem, inkább azt mutatta
az elnevezés, hogy a települé-
s sorsa összefüggött a ma-
gyar állam politikájával, az
állam elképzeléseivel. Ma-
gyarcsanád ugyanis – egyéb-
ként akkor még csak Csanád
– nem került földesúri fenn-
hatóság alá, hanem közvetle-
nül az állam, a kamara irá-
nyította. A település abba a
helyzetbe került, hogy ura a
viszonylag személytelen in-
tézmény, az állam volt.

● **Ez, ugye, az akkori vi-
szonyok között, előnyt je-
lentett...**

– Jelentett előnyt, s jelen-
tett hátrányt. Inkább az előny
dominált abból a szempont-
ból, hogy az állam delegálta
tisztartó tevékenységén
túlmenően, lakossága, a gaz-
daemberek nem érezték a
magánföldesúri elnyomásnak
a direktebb, durvább formáit,
amit egyébként egy magán-
radalomban akkoriban el kel-
lett viselni. Ám térjünk
vissza a falu keletkezéstörté-
netére! Mária-Terézia, a ma-
rosi határőrvidék megszünte-
tése után, az „elbocsátott”, és
így a szó szoros értelmében
foglalkozás nélkülivé lett
szerb határőrök egy csoport-
ját próbálta letelepíteni a
Maroson innen eső területre.
Ezek az elbocsátott ha-
tárőrök alkották a falu
előszöri lakosságát. Volta-
képp telephely volt a falu,
ami az elbocsátott katonák-
nak civil megélhetést nyújtó-
tt. Így született tehát Ma-
gyarcsanád, elég későn, az
1750-es években. Mondhat-
ni, új községről van szó, hív-
ták Újcsanádnak is. Leg-
végső neve, Magyarcsanád,
jelzi: ez egy, a király akara-
tának, telepítő politikájának
eredményeként létrejött falu.

● **Az etnikai összetétel
később módosult.**

– Eredeti lakosai szerbek
voltak, mint már mondtuk,
akik azonban előzőleg, ha-
tárőrként, viszonylag szabad



**Az állam érdeke azt kívánta: ne legyen ellentét az országlakosok között
– mondja dr. Marjanucz László történész**

emberként éltek, nem ismer-
ve a jobbágyi kötöttségeket.
A falu születése, a letelepítés
viszont azt jelentette szá-
mukra, hogy jobbágyi köte-
lekké kerülnek. Tehát tar-
toznak az államnak úrdolgá-
val, robottal, állami birtokok
megművelésével, különféle
szolgáltatásokkal, s ezt a
szerb lakosság egy része ne-
hezen viselte. Elköltöztek
Oroszországba, ott létrehoz-
ták Új Szerbiát. A helyükre
hozott a kamara román te-
lepeket. Ők voltak hát a

második hullám. Hogy hon-
nan érkeztek, ezt névelemzés
alapján lehet megállapítani.
Például a Pankotán név, és
még több más, illetve az Ár-
gyelán, a Partiumban levő
helyekre, valamint Erdélyre
utal. Onnan érkeztek a ro-
mán nemzetiségű jövevé-
nyek. Ugyancsak a szerbek
kiköltözése után települtek
ide magyar családok.

● **Honnan jöttek?**

– Főképp megye egyéb
lelüléseiről, így Földeákról,
Makó környékéről. Érkeztek

továbbá a kun vidékekről,
Kiskunfélegyháza említendő
itt meg. És sokan a Jászság-
ból is. A magyarok nagy ré-
sze azonban, miután itt ki-
sebségsben volt, s eltérőek
voltak a vallási különbségből
adódó kulturális szokásaik a
környezethez képest, kivált
Csanádról, s elköltözött pár
kilométerrel arrébb, létrehoz-
va a mai Apátfalvát. (A ko-
rábbi Apátfalva területileg
majdnem azonos volt a mai
Magyarcsanáddal.) A Ma-
gyarcsanádon maradt magya-

rok kis közössége azt, hogy
nem olvadt be, elsősorban
vallásának – katolikus és re-
formátus – köszönhető. Meg-
állapítható tehát: a falu la-
kosságának több, mint két-
harmadát a XVIII. században
szerbek, románok alkották.
Idővel, különböző okok mi-
att, a románság került relatív
túlsúlyba, ezután következett
a szerbség, majd a magyar-
ság. A településre a második
világháború végéig ez az et-
nikai megoszlás jellemző.

● **Láthatuk: a falu törté-
nete nem választható el a
nemzetiségektől. Ugyane-
nyből adódóan viszont
másutt véres konfliktusok
is származhattak. Följe-
gyeztek-e ilyet Magyar-
csanádról a krónikák?**

– A történelmi kutatás
magyarcsanádi nemzetiségi
villongásokról eddig nem
produkált tényeket. Saját,
személyes tapasztalatom,
gyerekkoromból: a külön-
böző nemzetiségekhez tarto-
zó emberek a mindennapok-
ban jól megfértek egymással,
annyira, hogy – pusztán az
együtt élhetést megkönnyítő,
praktikus okok miatt –, egy-
más nyelvért is elsajátították.
Anyai nagymamám például,
aki magyar volt, tökéletesen
meg tudta értetni magát ro-
mán, szerb szomszédaival.
Magyarcsanád lakossága,
függetlenül az nemzetiségi-

etnikai hovatartozástól, saját
erejére volt utalva. Akkor tu-
dott jól élni, ha szorgosan
dolgozott, s ez az ügy közös
volt mindhárom közösség
számára. A harmonikus
együttélés vegyes házassá-
gokban is megmutatkozott.

● **Mikortól jöhetnek létre
az első vegyes házassá-
gok?**

– Gyerekkoromban má-
kimondottan jellemzőek vol-
tak. Az én édesanyám példá-
ul magyar, édesapám román,
a Marjanucz bánati eredetű
román név. Ám hogy törté-
netileg miként nézett ki a
nemzetiségi-etnikai
keveredés, amikor még meg-
határozó volt a románok,
szerbek aránya, például a
XIX. század első felében,
nem tudni. Akkoriban a tel-
kes gazda inkább szerb és ro-
mán volt, a zsellér többnyire
magyar, az etnikai csoportok
s a vagyoni helyzet, a birtok-
viszonyok között összefü-
gés mutatkozott. Biztos,
hogy akkor nem volt annyira
jellemző a különböző nem-
zetiségi házassodása, mint
a két háború után. Már csak
azért sem, mert a más vallá-
sával kötött házasság csak
akkor volt érvényes, ha azt
katolikus pap előtt kötötték.
Ma azonban, mint már
mondtam, a vegyes házasság
nagyon jelen van Magyar-
csanádon. Ez a nemzetiségi
együttélésnek, mondhatni, a
csúcsa. Példamutatóan jó te-
hát a különféle népcsoportok
együttélése a magyar állam-
ság keretei között, Magyar-
csanádon.

● **Nemcsak ott, hanem
határainkon belül általa-
ban mindenhol. S több
helyütt határainkon ki-
vül.**

– Ahol mégsem így van,
ott mindenütt tetten érhető
a nagypolitika. Történelmi kuta-
tások is igazolják, hogy pél-
dával szintén vegyes lakosá-
gú erdélyi falvakban, béké-
sen megfértek egymás mel-
lett magyarok és románok.
Ezt a békés egymás mellet-
télést a nagypolitika zavarta
meg mindig, mely a maga
üzemeiért fölírta a helyi
viszonyokat, s valamiféle
„szükségyszerű” etnikai szem-
benállást akart tudatosítani
az ott élőkben. Magyarcsaná-
don ilyen, az említett történe-
ti korszakokban, nem léte-
zett, már csak azért sem,
mert az állam birtokolta a te-
rületet, és az állam érdeke
az volt, hogy alattvalói között
minél kevesebb legyen az el-
lentét. Mert így működök-
pes az ország. Az emberek
pedig, nagyon helyesen,
előbbre valónak tartották
megélhetésüket, mint etnikai
tudatú szembenállás forszíro-
zását. A hagyományos békés
egymás mellett élés értéke,
ha valamikor, ma értékelhető
igazán.

Farkas Csaba

Akenyerünk ég akkor. És a kalá-
csunk is. A búza az Élet. Az is ég.
Szomorú trász lesz ez, nem ünnepi aszta-
ra való. Most, amikor mindenféle nem-
zetiszű szalaggal átkötött szép kenyeret
adnak az ünnepi szónoknak, az magasra
emeli, és megszegi, gondoljunk a battony-
nyai elszánt parasztra, aki fölgyújtotta
búzáját, aztán egy csomót visszazórt a
tarlóra, amelyből vétetett. Iszonyatosan
nagy az elkeseredés ott, ahol a parasz-
ember saját kezével pusztítja a termést.
Amikor a grófi szérűn mordult pirosan
az égbe a láng, Ady Endre máig ha-
tó fájdalommal írta meg döbbenetes ver-
sét. A parasztok siratták a semmit, a má-
sét, miközben a gróf éppen agarászott.
Mintha az egész ország agarászna most,
és elmebéli gyöngeséggel vádolja azt a
szerencsétlen battonyait, aki az ország
nyilvánossága előtt hajította végre tettét.
Sokan elmélkednek azon is, nem lett

volna szabad szétszórni a nagyüzemeket,
lám, ide vezetett. Valóban ide vezetett, de
ezért nem a kispasztról a hibás. Nagyon
elsötétült előtte a világ, ha ezt cselekedte.
Illetlenül saját gondolataimat
visszaidézgetni most, de mi mást tehet-
nék? Ha a szövetben egyetlen szál elvar-
ratlan, fölleslik ott az egész, a mezőgaz-
daság pedig tömve van elvarratlan szá-
lakkal. Valóban észveszejtő cselekedet
volt visszahozni a kispasztról a mezőgaz-
daságot, látván látva, hogy kinnal-ke-
serrvel jönnek létre majd azok a nagy-
gazdaságok, amelyeknek a történelem
egyenes menete szerint fél évszázaddal
előzött létre kellett volna jönniük, ha
nem a Sztálin által diktált utat követtük
volna.

Finnország, Dánia, és a többi mai
példakép nagyjából ugyanott tartott ak-
kor, ahol Magyarországon. Hol van most?
Szinte beleszédülünk, ha rájuk nézünk.
Mert ott nem az állam akart a lehető
legolcsóbban termeltetni, hanem hagyta
megszervezni a lehető legnormálisabb
értékesítést. A szövetkezetek ott eladásra
szerveződtek, mi mintha ettől irtóznánk
legjobban. Odadobjuk a szerencsétlen
termelőt a kereskedőnek, és hagyjuk,
hadd gazdagodjon rajta, amíg ez végső
elkeseredésében csatornába nem önti a
tejet, lángot nem visz a búzára, illetve a
talajferő-visszapótlásnak nem a legorde-
nárébb módját választja. Többször kér-
tük a legutóbbi átkosban is, azon a pénz-
zen, amellyel még mindig az életképtelen

termelőszövetkezeteket akarják agyontá-
mogatni, az értékesítési szövetkezeteket
segítsék lábra állni. Amikor Dániában
láthatuk az ottani szövetkezetek dicsősé-
gét, természetesen megkérdeztük, miért
nem tudunk mi is szervezni ilyeneket.
Azt mondták maguk a termelők, akik ve-
lünk együtt látták, amit láthatnak, első
nap tönkremennének, ha kikerülni
akarnák a terményeiket agyonpocskon-
diázó kereskedőket. Pénz kellene ahhoz,
pénz pedig nincs.
Itt tartunk most is. Illetve most már
kormányhoz közeli szájából hallottuk, le-
hetne ez másként is. Meg lehetne szer-
vezni úgy is az értékesítést, hogy két szá-
zaléknál többet ne tartson meg magának
az értékesítő szövetkezet. Se a búzánál,

se a bornál, se a békességnél. Az ősziba-
racknál se. A tejnél se. A húsnál se.

Persze, így is lehet mondani, ha a vi-
lági piacon nincsen ára a búzának, akkor
elmeheitünk a sóhivatalba. Hogy meny-
nyien eheznek, sőt halnak éhen a világ-
ban, az is föllesleges érvként fölhoznom.
Ezek a szövetkezetek mindenhol elvin-
nék a termést, ahol vevőt találnának. Ha
nem, őket zavarnák világgá. Ennyire
egyszerű a dolog.

Szép kenyérre kötik a mai napon a
nemzetiszű szalagot. Gondoljunk
azonban arra, hogy az égő búza is ma-
gyar, a kiöntött tej is magyar, a meg-
nem termelt hús is magyar. És a fájda-
lom is magyar.

Howan bun

Ha ég a búza...